

Дем'яненко Т.І.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання, Українська інженерно-педагогічна академія

Демуаненко Тетяна

Ukrainian Academy of Engineering and Pedagogy

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

У статті розглянуто економічні нестабільності вітчизняних підприємств, які мають повну свободу вибору угод та інших джерел фінансування. Підвищення рівня сталого розвитку вітчизняних підприємств вимагає програмно ефективної системи економічної безпеки на підприємстві. Проблеми сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств мають особливе значення для стабільності української економіки та сучасної гри. Розглянуто актуальні питання економіки підприємств в сучасних умовах на основі сучасних наукових підходів. Визначено та проаналізовано основні фактори в процесі яких є важливий аспект сталого розвитку України для аналізу і визначення обсягу інвестицій, включаючи структуру і динаміку іноземних інвестицій. Визначено ключові загрози глобалізації, які можуть стати на перешкоді сталому розвитку. На основі дослідження запропоновано основні (стратегічні) етапи забезпечення сталого розвитку України.

Ключові слова: сталий розвиток, вітчизняні підприємства, сучасні підходи, рівень, економічні умови.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення сталого розвитку економічних систем перебуває в епіцентрі уваги світової наукової спільноти. Це положення є особливо важливим для аналізу цього питання в розвинених західних країнах, де концепція зусиль сталого розвитку є найважливішою умовою розвитку суб'єктів ринку. Україні слід зосередитися на інтеграції в Європейський Союз, особливо регіонам, якщо вони впроваджують передовий досвід, включаючи концепцію елементів сталого розвитку. Україна відіграє важливу роль у бізнесі вітчизняних підприємств. Вітчизняне виробництво має велику частку активів, які першими вийшли на ринки капіталу та провели IPO на світових фондових біржах. Українські підприємства займають лідируючі позиції переважно завдяки тенденціям розвитку та ідеям економіки країни, а також першими реалізують обіцянку розпочати конкуренцію. Отже, виникає нагальна проблема реалізації дослідницьких функцій та намагання розвитку задля підвищення конкурентоспроможності між вітчизняними підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням сталого розвитку економічних систем та можливостям його досягнення присвячено багато наукових праць вітчизняних та іноземних учених, таких як Г.Х. Брундтленд, К. Кларк, Х.Е. Дейлі, Б. Хугес, Д.Х. Медоус, В.М. Андерсон, Н.М. Андрєєв, З.М. Бурик, Б.М. Данилишин, Л.А. Квятковська, М.А. Хвесик, О.В. Шубравська. Однак існує потреба

більш детального дослідження особливостей формування стратегії сталого розвитку на рівні окремих підприємств. При цьому велике значення має різностороннє вивчення досвіду найбільш успішних учасників ринку, які цілеспрямовано впроваджують стратегію сталого розвитку.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні сучасних підходів до забезпечення сталого розвитку, визначенні його цілей, завдань, тенденцій, проблем та перспектив здійснення в контексті трансформаційних перетворень підприємств.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток підприємства є комплексним поняттям, яке залежить від великої кількості економічних, екологічних і соціальних факторів. В умовах вирішення завдань всебічної модернізації економіки актуальною стає проблема збереження й оцінювання сталого розвитку підприємства, оскільки різні стратегії модернізації по-різному впливають на показники його сталого розвитку. У зв'язку з цим у статті розглянуто основні стратегії модернізації та їх вплив на показники сталого розвитку підприємства.

Нині підприємства України мають будувати систему управління підприємством на засадах сталого розвитку, адже саме таке управління сприяє забезпеченню його фінансової стійкості, конкурентоспроможності, ефективному функціонуванню на ринку, організації виробництва, орієнтованого на зменшення шкідливих викидів в атмосферу та зниження матері-

аломісткості виготовлення продукції, покращенню робочих місць працівників та зростанню соціального рівня населення. Саме діючий механізм сталого розвитку дає змогу підприємствам не тільки легко адаптуватися до змін навколишнього середовища, але й постійно розвиватися. Основою сталого розвитку підприємств є поєднання трьох складових частин, а саме економічної, соціальної та екологічної. Економічна складова частини сталого розвитку підприємства включає стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку, збереження платоспроможності в умовах змін зовнішнього середовища. Соціальна складова частини сталого розвитку підприємства включає спрямування діяльності підприємства на зростання рівня життя населення та працівників підприємства загалом за рахунок покращення умов праці, зростання заробітної платні, підвищення рівня кваліфікації персоналу.

Зовнішні фактори, включаючи негативні, зокрема обмежені великі енергоресурси, діють для формування довіри до національної економіки, а раціональне використання робочої сили має слугувати стимулом для використання потреби в інноваціях для збільшення потенційної віддачі від внутрішніх і зовнішніх імпортованих ресурсів, а також забезпечення економічних стандартів виробництва та споживання стійкої економіки загалом [1, с. 67–71]. Крім того, низький рівень доданої вартості не відповідає за негативні економічні наслідки України, а також за ресурсні та екологічні проблеми, спричинені забрудненням та спрощенням процедур, збільшенням кількості загроз.

Ключовою ідеєю сталого розвитку є пошук такого співвідношення природокористування й соціально-економічного розвитку, яке б забезпечило ефективне використання природних ресурсів, підтримувало екологічну безпеку суспільства та гарантувало необхідну якість життя й добробут населення [4, с. 71–83].

Під сталим розвитком підприємства розуміють його здатність провадити економічну діяльність у кожен окремий момент часу під дією впливів зовнішнього середовища, які порушують нормальне функціонування підприємства [5, с. 85–89].

Оскільки основою сталого розвитку, як і соціальної відповідальності, є паритетність відносин у ланцюжку «людина – бізнес – природа», то підґрунтям побудови концепції соціальної відповідальності підприємства у XXI ст. мають стати принципи стратегії сталого розвитку підприємства, ключовими серед яких є такі:

- принцип обережності (збереження сучасного стану навколишнього середовища, незважаючи на безповоротні зміни);
- принцип «передбачати й запобігати» (більш дешева та менш ризикована альтернатива ліквідації збитків навколишньому середовищу);
- принцип екологізації виробництва (перехід на екологічно безпечні технології задля зниження рівня техногенного навантаження на довкілля);

– принцип «забруднювач платить» (зобов'язання відшкодування повної вартості екологічного збитку);

– принцип підзвітності (визначення компанією рівня впливу її діяльності на оточення та необхідності брати на себе відповідальність за такі дії; обов'язкове проведення екологічної експертизи та аудиту на підприємстві).

Це справді відображає бізнес-модель щодо процесу й результатів. Функціональна організаційна модель визначає функціональну структуру та організацію простору в основних організаційних одиницях. Більшість підприємств дотримується концепції сталого розвитку в гармонійних відносинах з трьома стовпами, такими як економічна діяльність, соціальний захист та захист навколишнього середовища. Під час формування основ управління сталим розвитком підприємства необхідно сформулювати стратегію, цілі, функції, принципи та методи управління підприємством, а також конкретизувати суб'єкт та об'єкт управління в рамках концепції сталого розвитку підприємства [3, с. 130–132].

Отже, теорія сталого розвитку – це функціональний закон, пов'язаний з організацією як процесом. Він існує й буде виконуватись незалежно від бажання керівника вітчизняного підприємства. Однак якщо його вивчити й дослідити, свідомо задіяти на підприємстві, то процес розвитку проходитиме значно швидше та ефективніше. Для цього кожне підприємство повинне мати обґрунтований план діяльності й розвитку, стежити за стратегічними, тактичними та оперативними змінами, коригувати механізм функціонування тощо. Здійснивши дослідження, можемо стверджувати, що підприємствам рекомендовано організувати свою діяльність з орієнтацією на сталий розвиток для досягнення зазначених переваг та піклування про наступні покоління. Також було розглянуто можливі проблеми в економічній, соціальній та екологічній сферах, з якими може зіткнутися підприємство в ході спрямування діяльності на засадах сталості та які є стримуючими факторами переходу підприємств на сталий розвиток. Проведений аналіз є теоретичним підґрунтям для прийняття рішення підприємством про впровадження механізму реалізації сталого розвитку з урахуванням можливих труднощів та мінімізації їх впливу. Теорію сталого розвитку можна застосовувати як на новоствореному підприємстві, так і на підприємстві, що перебуває у кризовому стані.

Висновки. Забезпечення сталого розвитку підприємства знаходить своє відображення у досягненні систем цілей (соціальних, економічних технічних і екологічних) на основі послідовного здійснення принципу відповідальності перед суспільством. У цьому випадку прибуток не є кінцевою метою, на яку повинна орієнтуватися управлінська діяльність. Вона є однією з економічних цілей і виконує важливу функцію – виступає засобом досягнення всієї системи цілей. Пропонується розглянути в якості критерію оцінки сталого ефективного розвитку підприємства і такі показники: досягнення стійких темпів економічного зростання основного виду діяльності підприємства, отримання

прибутку, достатнього для самофінансування економічного розвитку і забезпечення її сталого зростання в динаміці. При цьому економічне зростання не є простим приростом показників основної діяльності підприємства. В даний час існують ефективні підприємства, для яких інтереси всіх учасників господарської діяльності взаємно збалансовані. Щоб таких підприємств стало більше, процес їх переходу з нинішнього в бажаний стан має підтримати держава, організувавши розробку програм реформи підприємств, особливо промислових. Слід зазначити, що дослідження ефективності менеджменту і його вплив на стійкість розвитку промислових підприємств показало, що в сучасних умовах надзвичайно важливо орієнтувати управлінські заходи на економічне зростання, і одночасно в повній мірі стала зрозумілою проблема вимірювання стійкості розвитку промислових комплексів та підприємств, розв'язання якої за своєю внутрішньою логікою передбачає наявність науково-обґрунтованих методологічних підходів у цій галузі.

Рис. 1. Етапи механізму управління сталим розвитком вітчизняних підприємств

Джерело: [3, с. 130–132]

Список літератури:

1. Бохан А.В. Ефективне екологічне підприємництво – запорука сталого розвитку. *Екологічний менеджмент*. 2006. С. 67–71.
2. Борщук С.С., Загорський В.М. Концепція сталого розвитку і проблеми оптимізації економічних систем. *Регіональна економіка*. 2005. № 3. С. 113–119.
3. Данилишин Б.М. Розроблення національних стратегій сталого розвитку: корисний досвід для України. *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 3 (2). С. 214–218.
4. Довгань Л.Є. Сучасні аспекти сталого розвитку машинобудівних підприємств. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. № 3 (3). С. 71–83.
5. Квятковська Л.А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1. С. 85–89.
6. Кирич Н.Б. Від стабілізації суспільного виробництва – до сталого розвитку суспільства : монографія. Тернопіль : ТДТУ ім. І. Пулюя, 2003. 203 с.
7. Малюта Л.Я. Екологічний імператив забезпечення економічної безпеки в контексті сталого розвитку суспільства. *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44. № 1. С. 21–29.
8. Смачило І.І. Методи управління сталим розвитком підприємства. *Економіка розвитку*. 2012. № 2. С. 115–120.

References:

1. Bohan A.V (2006) Effective environmental entrepreneurship is the key to sustainable development [Efektivne ekolohichne pidpriemnytstvo – zaporuka staloho rozvytku]. *Environmental Management*, pp. 67–71.
2. Borschuk S.S., Zagorsky V.M. (2005) Concept of sustainable development and problems of optimization of economic systems [Kontseptsiia staloho rozvytku i problemy optymizatsii ekonomichnykh system]. *Regional economy*, no. 3, pp. 113–119.
3. Danilishin B.M. (2008) Developing national sustainable development strategies: a useful experience for Ukraine [Rozroblennia natsionalnykh stratehii staloho rozvytku: korynsnyi dosvid dlia Ukrainy]. *The mechanism of regulation of the economy*, no.3 (2), pp. 214–218.

4. Dovgan L.E. (2008) Modern aspects of sustainable development of machine-building enterprises [Suchasni aspekty staloho rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv]. *Economics and management of enterprises of machine-building industry: problems of theory and practice*, no. 3 (3), pp. 71–83.
5. Kvyatkovskaya L.A. (2013) Realization of principles of the concept of sustainable development in the activity of the enterprise [Realizatsiia pryntsyviv kontseptsii staloho rozvytku v diialnosti pidpriemstva]. *Bulletin of socio-economic research*, no. 1, pp. 85–89.
6. Kirich N.B. (2003) From the stabilization of social production – to the sustainable development of society: monograph [Vid stabilizatsii suspilnoho vyrobnytstva – do staloho rozvytku suspilstva: monohrafiia]. Ternopil: TDTU them. I. Pulia, pp. 203.
7. Malyuta L.Y. (2014) An ecological imperative to ensure economic security in the context of sustainable development of society [Ekolohichnyi imperatyv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky v konteksti staloho rozvytku suspilstva]. *Galician Economic Bulletin*, no. 1, pp. 21–29.
8. Smachilo I.I. (2012) Methods of management of sustainable development of the enterprise [Metody upravlinnia stalym rozvytkom pidpriemstva]. *Economics of development*, no. 2, pp. 115–120.

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

В статье рассмотрены экономические нестабильности отечественных предприятий, имеющих полную свободу выбора соглашений и других источников финансирования. Повышение уровня устойчивого развития отечественных предприятий требует программно эффективной системы экономической безопасности на предприятии. Проблемы устойчивого развития, повышения конкурентоспособности отечественных предприятий имеют особое значение для стабильности украинской экономики и современной игры. Рассмотрены актуальные вопросы экономики предприятий в современных условиях на основе современных научных подходов. Определены и проанализированы основные факторы в процессе которых важный аспект устойчивого развития Украины для анализа и определения объема инвестиций, включая структуру и динамику иностранных инвестиций. Определены ключевые угрозы глобализации, которые могут помешать устойчивому развитию. На основе исследования предложены основные (стратегические) этапы обеспечения устойчивого развития Украины.

Ключевые слова: устойчивое развитие, отечественные предприятия, современные подходы, уровень, экономические условия.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF DOMESTIC ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

The article considers the economic instability of domestic enterprises that have complete freedom of choice of agreements and other sources of financing. Despite the problems associated with the stability of development, the state of the economy relies heavily on recent years to significantly influence a significant part of the level of scientific research. Despite the fact that this is a key link in the enterprise, the economic sustainable development of enterprises is not a fuse, it is separate. Raising the level of sustainable development of domestic enterprises requires a software-efficient system of economic security at the enterprise. The problems of sustainable development, improving the competitiveness of domestic enterprises are of particular importance for the stability of the Ukrainian economy and the modern game. Topical issues of enterprise economics in modern conditions on the basis of modern scientific approaches are considered. And external factors, including negative, limited large energy resources, act to build confidence in the national economy, and the rational use of raw materials and labor should serve as an incentive to use the need for innovation to maximize the potential return on domestic and foreign imported resources, ensure the economic standards of production and consumption of a sustainable economy in general. The provision of the model development conditions will improve, as Ukrainian honorees have to be supported and with their competition, you have to strengthen their position in world markets or oak and more and more to build an economy in the world, solve social and environmental problems. Unfortunately, while the role of national industry in the globalization process is minimal, almost domestic multinational corporations that have been on the world markets, Ukrainians in the world have too little of manufacturers to shrink from low-level international cooperation links. Sustainable development is a functional law related to the organization as a process. It exists and will be implemented regardless of the desire of the head of the domestic enterprise. But, if you study and research it, consciously using the wool at the enterprise, the development process will be much faster and more efficient. For this, each enterprise should: have a sound plan of activity and development, monitor strategic, tactical and operational changes and make its own adjustments to the functioning mechanism and the like. The theory of sustainable development can be applied both at a newly created enterprise, and at an enterprise in a crisis state.

Key words: sustainable development, domestic enterprises, modern approaches, level, economic conditions.